

Nota : Aquest fitxer fa el punt sobre l'Eixample Cerdà de Barcelona, el seu context, la seva realització i els seus caràcters. No se tracta d'una proposta pedagògica directament per la classe, sinó d'una documentació destinada als ensenyants i a les persones que volen conèixer Barcelona.

Barcelona: l'Eixample Cerdà

Pàgines

2 Barcelona, una ciutat molt pedagògica

L'estructura urbana

Barcelona, la Ciutat Vella, la Ciutadella i l'Eixample l'any 1992

La revolució industrial a Catalunya i Barcelona a inicis del s. XIX

4 El concurs per l'Eixample i el pla Cerdà

6 La concepció de l'urbanisme i de l'habitatge

Les preocupacions socials d'Ildefons Cerdà

Les normes de construcció

Projectes d'illes

16 Les etapes de l'edificació de l'Eixample Cerdà i el creixement contemporani

La urbanització progressiva de l'Eixample

Exemples: el traçat de la Gran Via i la Plaça de Catalunya

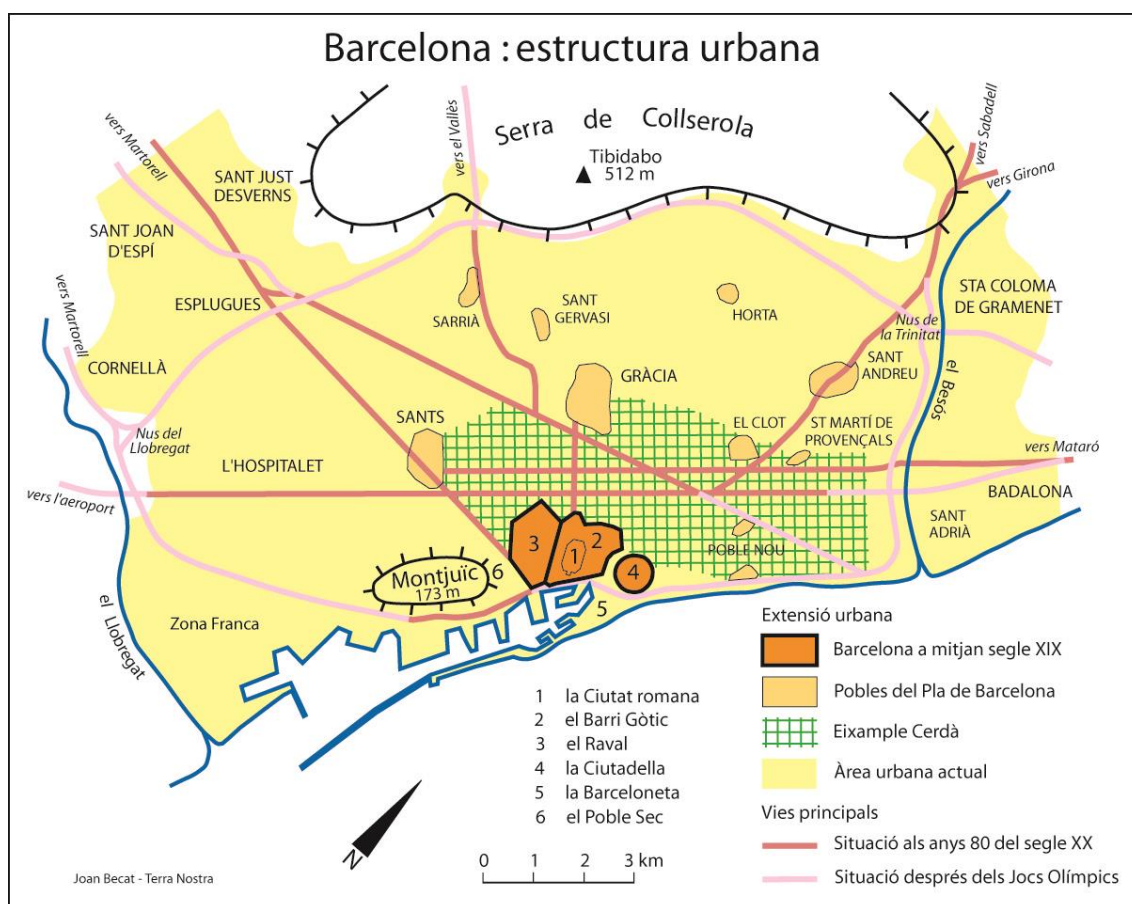
L'agregació dels antics municipis a Barcelona

Barcelona, una ciutat molt pedagògica

Es pot llegir i interpretar fàcilment el pla de la ciutat de Barcelona. En efecte, els barris actuals tenen un disseny i una estructura - i tot sovint el testimoniatge de cases i edificis - molt diferenciats segons les èpoques de construcció. Cada etapa del creixement es pot caracteritzar sense problemes: això fa de Barcelona una ciutat molt pedagògica.

L'estructura urbana, croquis interpretatiu

Per les vies de comunicació i autopistes s'han diferenciat amb dos colors les que existien als anys vuitanta de segle XX, amb sempre els eixos dissenyat per Cerdà, i els que resulten dels Jocs Olímpics del 92, pels quals es van obrir els cinturons de ronda, el túnel sota el Collserola i fer les connexions amb les autopistes (dites pota nord i pota sud).

Es veu que l'esquema de comunicacions ha estat radicalment canviar. Abans, tot era concentrat dins l'Eixample de la ciutat : hi portaven totes les autopistes

que, de fet, continuaven la Gran Via, la Diagonal i la Meridiana. Per exemple, per anar del Maresme a l'aeroport i al Baix Llobregat calia travessar la ciutat de part en part. Els barris perifèrics no tenien comunicació entre ells. Els carrers de l'Eixample eren saturats en permanència car, tot i ser amples i de sentit únic, no podien absorbir el trànsit rodat. La comunicació de Barcelona amb l'extensió de la seva àrea urbana al Vallès era limitada car hi havia l'obstacle de la Serra del Collserola.

Els cinturons de ronda, el túnel i l'autopista sota el Collserola canvien radicalment la dinàmica de la circulació, car no cal més travessar la ciutat per anar d'una punta a l'altra. Els eixos de Cerdà retroben per unes desenes d'anys el seu paper, ordenar el transit intern i facilitar els lligams amb l'exterior.

De manera interpretativa, el mapa caracteritza les grans etapes de l'extensió urbana. D'una ciutat portuària envoltada pel Pla de Barcelona, un espai agrícola d'una dotzena de quilòmetres d'extensió amb pobles i masies, passa en un segle i mig a ser una àrea urbana contínua que omple tot el seu espai fins a mitja muntanya, i desborda per cobrir les valls i els deltes dels rius Llobregat i Besòs i, més enllà del Collserola, tot el Vallès.

Per l'Eixample, recomanem l'obra col·lectiva : *Treballs sobre Cerdà i el seu Eixample a Barcelona*, publicat a Barcelona pel MOPT i l'Ajuntament, per Joan Busquets i altres (393p), a l'ocasió de l'exposició sobre Cerdà i l'Eixample, al juny del 1992 al Col·legi d'Arquitectes de Barcelona.

Barcelona, la Ciutat Vella, la Ciutadella i l'Eixample l'any 1992

Sobre aquesta fotografia de portada del llibre *Treballs sobre Cerdà i el seu Eixample*, noteu els barris dissenyats al mapa precedent: les dues parts de la Ciutat Vella amb, entre elles, el traçat un poc sinuós de la Rambla, un antic torrent, el parc de la Ciutadella i el cercle de l'antiga zona de fortificacions i glacis, el quadriculat de l'Eixample.

Noteu també les amples zones en obres: a dalt la Plaça de les Glòries i, vers la dreta l'inici de l'obertura de l'últim tram de la Diagonal fins al mar i, vers la Ciutadella, la prolongació de la Meridiana, les obres del Teatre Nacional de Catalunya i la recuperació de l'espai de l'estació del nord. A baix es veuen les considerables obres acabades o en curs: els molls del port no tenen més edificis, de cap a cap es veu el traçat del cinturó de ronda, aquí soterrat, a la dreta el barri nou de la Ciutat Olímpica, el port olímpic i la platja feta de nou, car no existia abans.

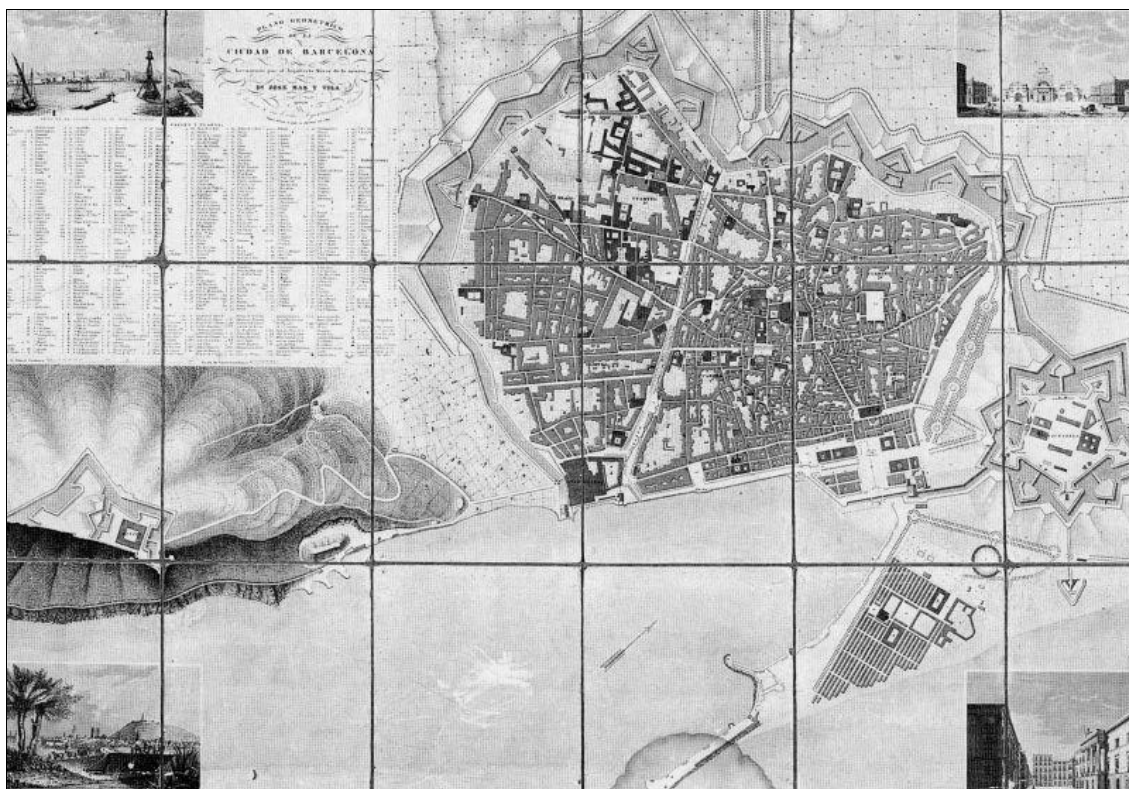
La revolució industrial a Catalunya i la Barcelona dels inicis del segle XIX

Catalunya és, vint anys després de Gran Bretanya, una de les regions d'Europa que inicia la Revolució industrial, primer amb el tèxtil, a Barcelona, al Vallès i dins les valls que baixen del Pirineu, després amb la metal·lúrgia i les altres indústries. Aquest creixement econòmic de la segona meitat del segle XVIII i dels inicis del segle XIX porta al creixement de Barcelona que se densifica car no se pot estendre.

És una ciutat d'una gran vitalitat, que pren les iniciatives que no assumeix un Estat immòbil i lluny d'aquests canvis. Per exemple l'any 1769 es crea l'Escola de Nàutica de Barcelona per formar capitans i oficials i afavorir el comerç transatlàntic en plena expansió. Iniciat el 1837, s'inaugura el 1847 el Gran Teatre del Liceu, el més gran d'Europa durant tot el segle XIX, a iniciativa i amb finançament privat d'un grup de grans burgesos i empresaris de Barcelona que volien una sala d'òpera (la primera a Espanya), com s'havia fet el 1778 per la Scala de Milà. El 1848 la línia de ferrocarrils Barcelona Mataró és la primera de

l'Estat. La proposta d'eixample feta per l'ajuntament de Barcelona entra en aquest context.

Barcelona i les seves fortificacions, l'any 1842

(pla per Josep Mas Vila, dins *Cerdà*, MOPT i Ajuntament de Barcelona, 1992, p.33)

Barcelona era dins la cotilla de les muralles, que bloquejaven el seu creixement urbà, car la ciutat era classificada com a plaça forta militar, cosa que prohibia qualsevol construcció sobre un gran espai al voltant de les muralles, per a permetre el tir dels canons. Aquest espai obligatòriament lliure de barris o de pobles apareix clarament en el mapa següent : Sants a l'esquerra, Gràcia a dalt, el Clot i el Poble Nou a la dreta són a dos quilòmetres de les muralles. Com es pot desenvolupar una ciutat que atrau gent, activitat comercial portuària, indústria i necessita espai ?

S'han multiplicat els tallers i les indústries dins la ciutat, on hi ha promiscuïtat, gens d'higiene i males condicions de vida. Regularment s'hi desenvolupen epidèmies, l'entrada de les quals és facilitada pels intercanvis del port. Impacta especialment l'epidèmia de còlera del 1854 que portarà a l'acceptació per l'Estat de la desclassificació de la plaça de Barcelona i la creació d'un eixample.

A fora de les muralles, el Poble Nou i el Poble Sec veuen instal·lar-se indústries i habitat obrer. Més lluny, hi havia doncs la petita ciutat de Gràcia i una sèrie de pobles o veïnats, Sants, les Corts, Sarrià, Sant Gervasi de Cassoles, Sant Martí de Provençals, el Clot, el Camp de l'Arpa i, més lluny, Horta i Sant Andreu de

Palomar. Arreu del Pla de Barcelona hi havia també moltes masies i cases de camp de la burgesia barcelonina, algunes de les quals encara es poden veure, incorporades dins la ciutat.

(dins Cerdà, MOPT i Ajuntament de Barcelona, 1992, p.36)

Pla topogràfic d'Ildefons Cerdà, del 1855. Notar a baix i a la dreta les dues línies de ferrocarril vers Mataró al llarg de la costa, i vers Granollers (avui vers Girona i França)

El concurs per l'Eixample i el pla Cerdà

Ja l'any 1844 l'ajuntament va demanar la desqualificació de Barcelona com a plaça forta, la destrucció de les muralles i la planificació d'un eixample parcial. Van ajudar per aquest projecte els escrits de Jaume Balmes, un filòsof cristià i articulista, que li valdran un nom de carrer a l'Eixample. La segona demanda és del 1953. La terrible epidèmia de còlera del 1854, que farà 6500 morts, ajudarà a la decisió i, per Ordre reial, el mateix any comença l'enderrocament de les muralles.

El concurs per triar un pla i un arquitecte es fa els anys 1957-58 i l'ajuntament, que tenia grans desavinences amb Cerdà, prefereix un altre avantprojecte.

Comença una lluita d'influències i maniobres diverses. Cerdà lliura personalment el seu projecte al ministeri de Foment, que li va fer un informe favorable. Cal dir que, a més dels mèrits del pla, Cerdà hi tenia companys de l'època on estudiaven d'enginyers. El ministeri aprova el pla Cerdà. L'ajuntament continua la batalla jurídica i política i tria el projecte d'Antoni Rovira. Finalment, per decisió del ministre de foment, admirador de Cerdà, és el seu pla que és definitivament adoptat. L'ajuntament posarà traves a la seva realització, que se farà malgrat tot segons les línies definides per Ildefons Cerdà. Probable rancúnia per l'home que més ha transformat i modernitzat Barcelona, encara avui dia la ciutat no té cap carrer Ildefons Cerdà.

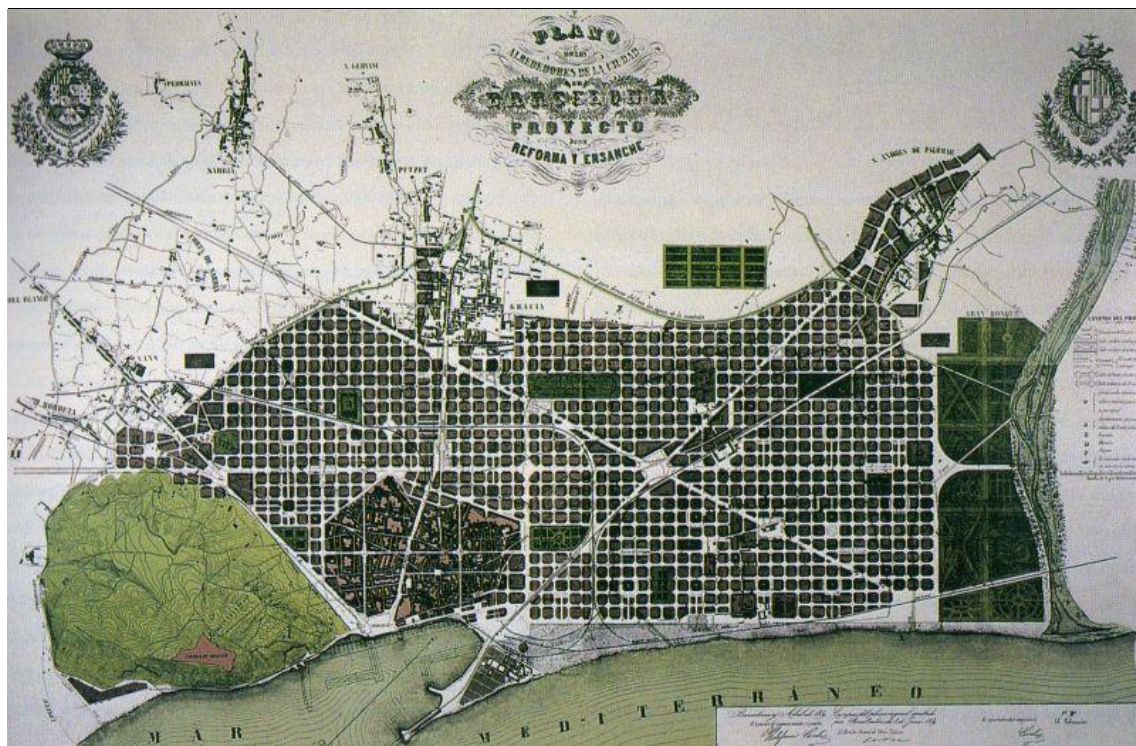
El pla d'Antoni Rovira, guanyador del concurs de l'ajuntament, 1859

(segons Cerdà, MOPT i Ajuntament de Barcelona, 1992, p.87)

És un pla d'una gran banalitat, en estrella al voltant del nucli antic. Presenta grans inconvenients: concentra tota la circulació cap al centre de la ciutat, on no hi ha cap eix de circulació per absorbir-la; no hi ha eixos transversals; l'espai ordenat és limitat a Sants, Gràcia i el Poble nou, o sigui menys de la meitat que el projecte urbanístic de Cerdà.

El Pla Cerdà d'eixample de Barcelona, aprovat el 1860

(segons Cerdà, MOPT i Ajuntament de Barcelona, 1992, p.53)

És el segon pla Cerdà, presentat el 1859, i aprovat pel ministeri de foment al juny del 1860. La primera observació és sorprenent, l'ambició d'aquest projecte, ja que cobria una superfície més de deu vegades superior a tota la ciutat existent i pretenia unir Barcelona a tots els municipis dels voltants en una sola ciutat. La segona és la visió d'una ciutat funcional amb gran eixos que faciliten i reparteixen la circulació, tan la que entra com la que surt.

La Ciutat Vella és envoltada de rondes (notar que es preveu arrasar la ciutadella i incloure el seu espai dins el pla de l'Eixample) i, de banda i banda dos eixos porten vers el sud, Llobregat i Tarragona, i vers el nord, Granollers i Girona. Són el Paral·lel i la carretera de Sants que el perllonga, i la Meridiana, que va del port a Sant Andreu. El Passeig de Gràcia lliga les Rambles a la ciutat de Gràcia: és l'únic carrer de l'Eixample que no segueix el pla quadriculat.

Tres avingudes emmarquen la Ciutat Vella i faciliten les comunicacions internes: a la seva punta, la Gran Via és paral·lela al mar, i dos eixos, de banda i banda, van de muntanya a mar. Un es farà més tard, és el Passeig de Sant Joan. L'altre és el Carrer dels Comtes d'Urgell. Un gran eix transversal, la Diagonal, va del pas a l'extremitat sud del Collserola fins a la desembocadura del Besos i facilita la circulació interna dins els barris nous, compensant l'inconvenient del pla quadriculat. La Plaça de les Glòries és un nou punt central de la ciutat.

El pla s'acaba al nord amb un altre eix, l'actual Rambla de Prim i més enllà, la ribera del riu Besós és un parc.

La concepció de l'urbanisme i de l'habitatge

Les preocupacions socials d'Ildefons Cerdà

Ildefons Cerdà va nèixer el 1815 a Centelles, un poble de l'Osona, dins una família benestant i va estudiar enginyeria a l'Escola tècnica superior d'enginyers de camins, canals i ports de Madrid, de 1835 a 1841, on va ser membre de la primera promoció. Es dedicarà a la política com a liberal, i va ser diputat a les Corts, i a la recerca sobre l'urbanisme, publicant el 1859 la *Teoría de la construcción de las ciudades*, que en fa un dels precursors en aquesta matèria. El 1867 publica la *Teoría general de la urbanización*, amb un apartat sobre les condicions de vida i l'esperança de vida dels obrers i del poble. Va rebre la influència de pensadors i teòrics francesos del socialisme utòpic.

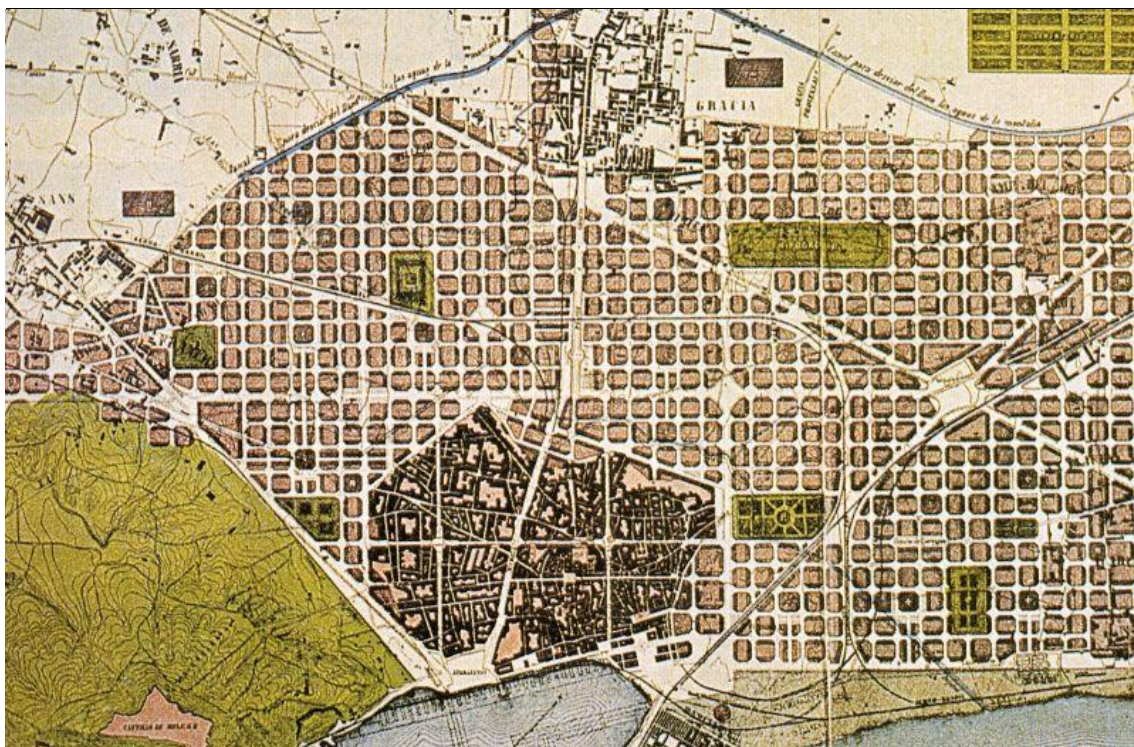
Va ser impactat per la mortalitat de les epidèmies de còlera a Barcelona i per les males condicions de vida dels barcelonins i la manca d'higiene i d'espai, per llur mortalitat elevada i poca esperança de vida, que atribuïa als factors mateixos de la ciutat : densificació, pisos petits i superpoblats, carrers estrets, sistemes de sanejament insuficients o inexistents, etc. Aquestes preocupacions socials d'Ildefons Cerdà apareixen en el disseny de les mançanes o illes de l'Eixample i de les propostes d'edificis.

Retrat d'Ildefons Cerdà

(segons Cerdà, MOPT i Ajuntament de Barcelona, 1992, p.11)

Les normes de construcció

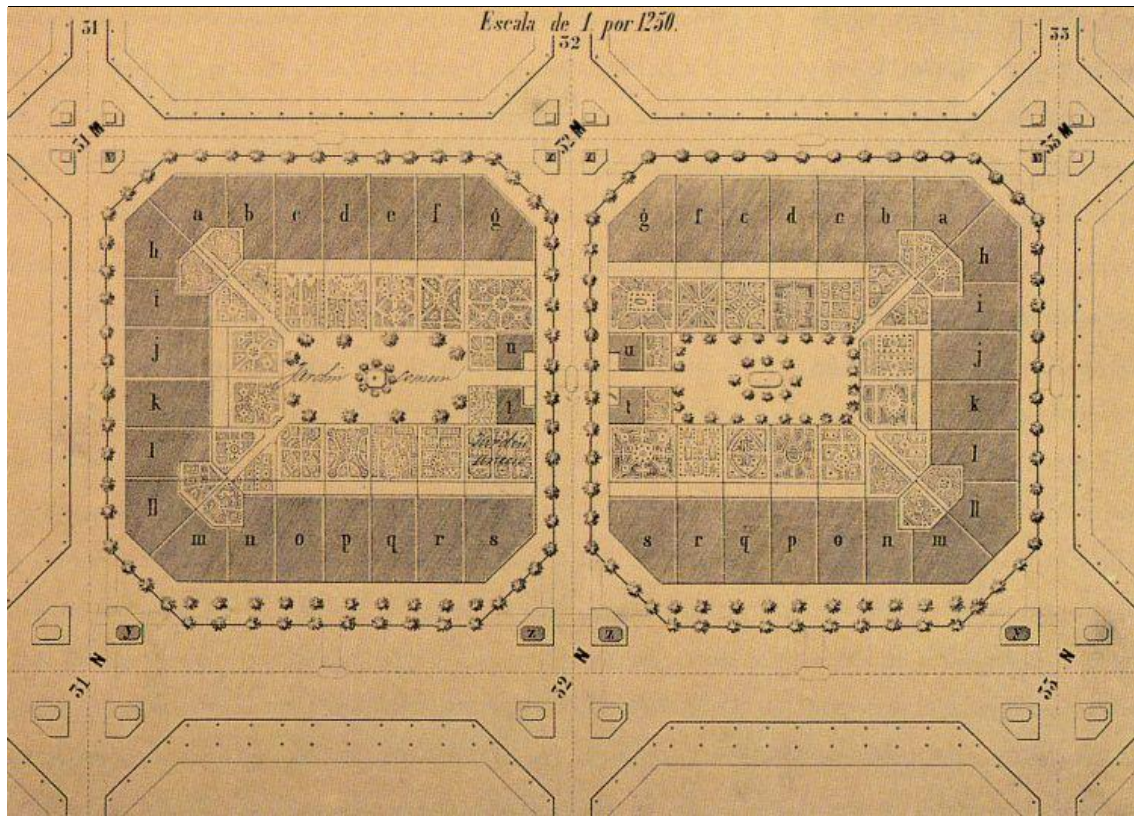

(Treballs sobre Cerdà i el seu Eixample, 1992, p.274)

Les normes generals de construcció apareixen clarament en aquest fragment del projecte definitiu d'Eixample d'Ildefons Cerdà.

- Una planificació estricta del creixement urbà, dels carrers i de les illes de cases de cent metres d'ample, que se seguirà efectivament durant més de un segle, fins que s'acabi l'Eixample a finals del segle XX amb l'obertura de la Diagonal de les Glòries al Besós i que se dissenyin els últims carrers.
- El pla quadriculat és endolcit pel xamfrans de les cantonades. En l'esperit de Cerdà les quatre cantonada d'una cruïlla de carrers formaven una plaça on els veïns es podien retrobar i tenir una vida social.
- Els carrers són amples amb espais separats pels carruatges i pels vianants. Al segle XX s'han adaptat sense problemes al trànsit dels cotxes.
- Notar la presència de parcs o de grans jardins públics dins cada sector de l'Eixample. Seran progressivament tots construïts. Avui dia Barcelona és lluny de la ciutat imaginada per Cerdà. Manca cruelment de parcs. Per sort, hi ha els arbres que voregen tots els carrers de l'Eixample, que recorden de la ciutat que ell volia, i eviten que Barcelona sigui una ciutat massa dura.

Projecte d'illes o mançanes

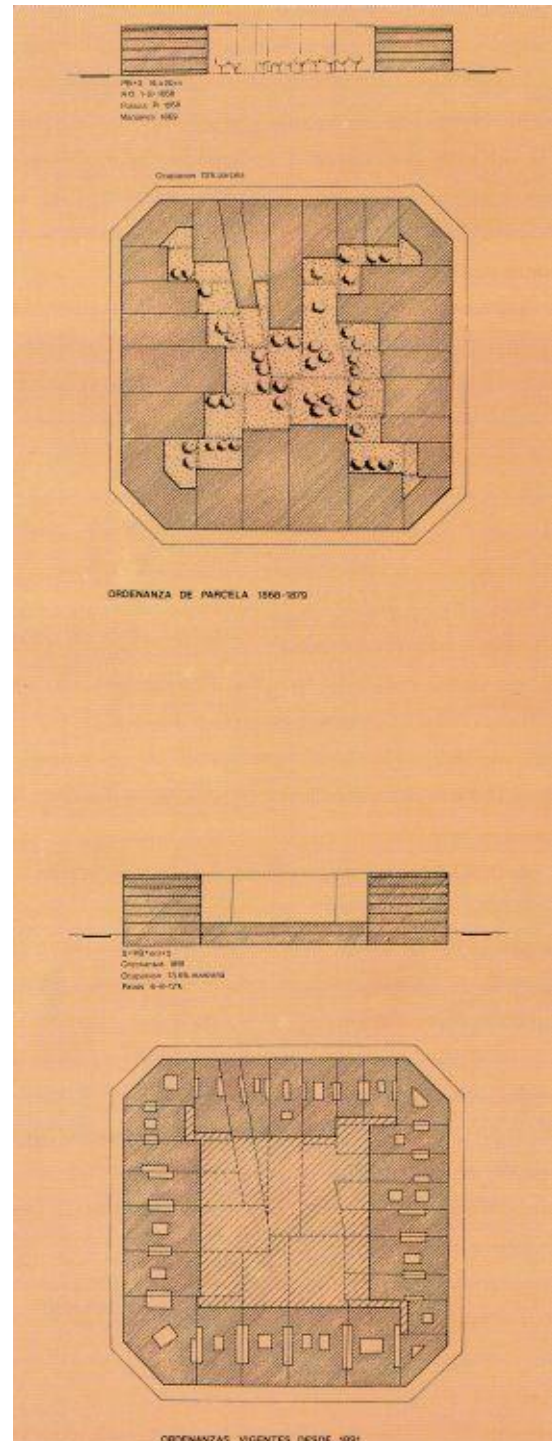
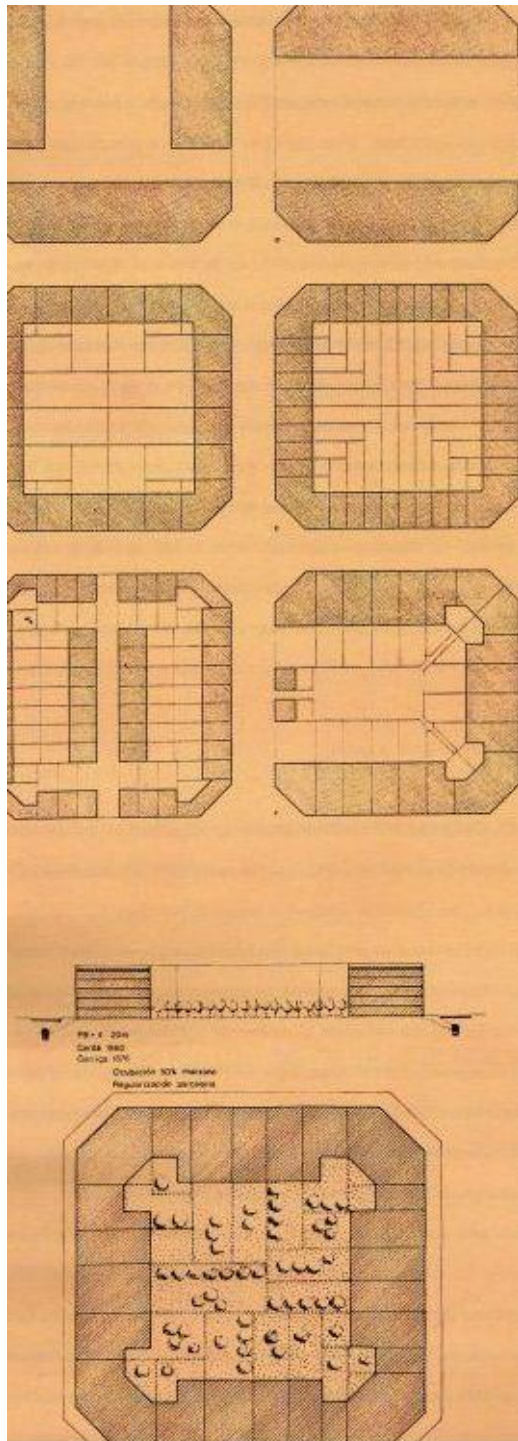

(Treballs sobre Cerdà i el seu Eixample, 1992, p.233)

Aquest projecte correspon exactament a les orientacions d'Ildefons Cerdà. És presentat l'any 1963, doncs només tres anys després de l'aprovació del pla, per la *Sociedad de Fomento del Ensanche* per dues mançanes situades entre la Gran Via i el Carrer de la Diputació i, lateralment, entre els Carrers Roger de Llúria i de Girona. Cada illa té tres cantons edificats i delimiten al mig un gran espai verd. Cada casa té un jardí privat i, al mig, hi ha un espai públic comú.

Més endavant, amb la densificació de l'Eixample, el quart cantó serà construït, i després s'edificarà també l'espai interior, amb tallers, comerços o garatges. A més, sobretot durant l'època franquista, van afegir dos o tres pisos a molts edificis.

Models d'ordenança aplicats a l'Eixample.

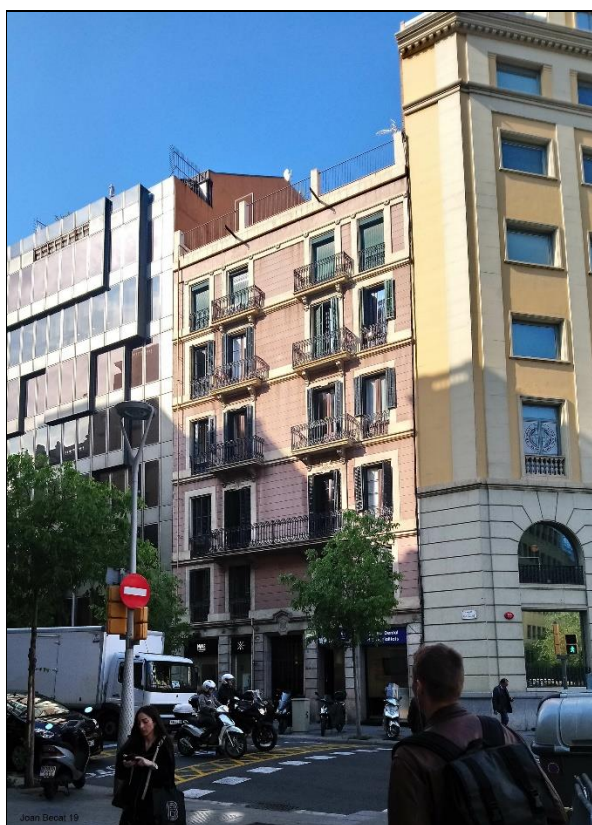
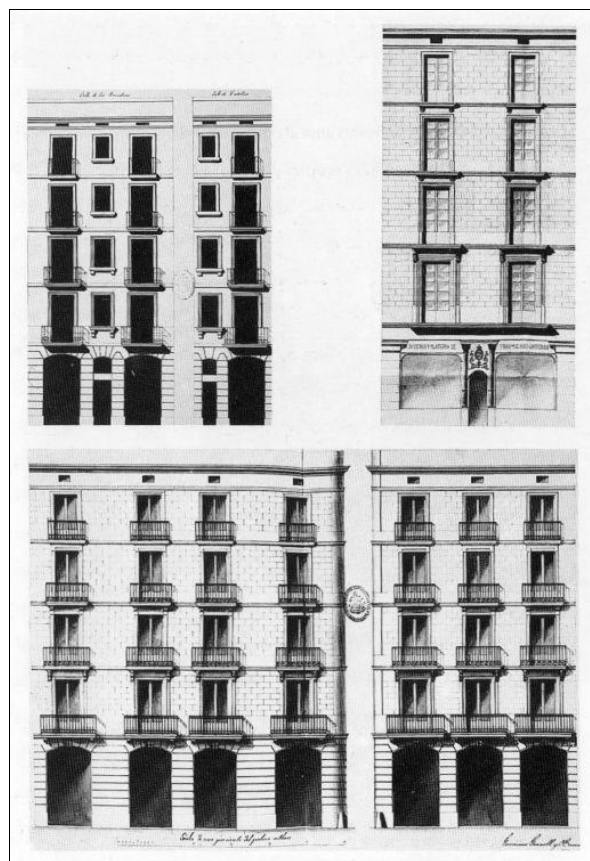
(Treballs sobre Cerdà i el seu Eixample a Barcelona, 1992, p.235)

A l'esquerra models proposats per Ildefonso Cerdà. A la dreta plans d'edificació aprovats al 1891. La diferència és evident, entre les preocupacions de Cerdà de no densificar la nova ciutat i de reservar dins les illes uns espais comuns o horts particulars, i la més gran densitat de construccions, relacionada amb l'especulació immobiliària.

Projecte de façanes de l'Eixample

Acompanyaven les sol·licituds de construcció presentades al segle XIX davant dels Serveis d'Obreria de l'Eixample. Són cases amb habitatges per vendre o per llogar. Se'n troben moltes encara avui dia dins l'Eixample.

(Treballs sobre Cerdà i el seu Eixample a Barcelona, 1992, p.223)

Cases de l'Eixample al Carrer de Pau Claris

La casa del mig correspon al model dels dibuixos precedents, que es tracti de la part baixa per botigues i amb falses pedres a la façana, de l'alçada dels pisos, de les finestres i de les balconades. Tot sovint, com aquí, hi ha una terrassa al cim, on només la barana és moderna. De banda i banda edificis recents, el de la dreta molt ben cuidat i integrat, però amb un pis afegit, i el de l'esquerra modern i sense objectius d'integració visual, ans el contrari.

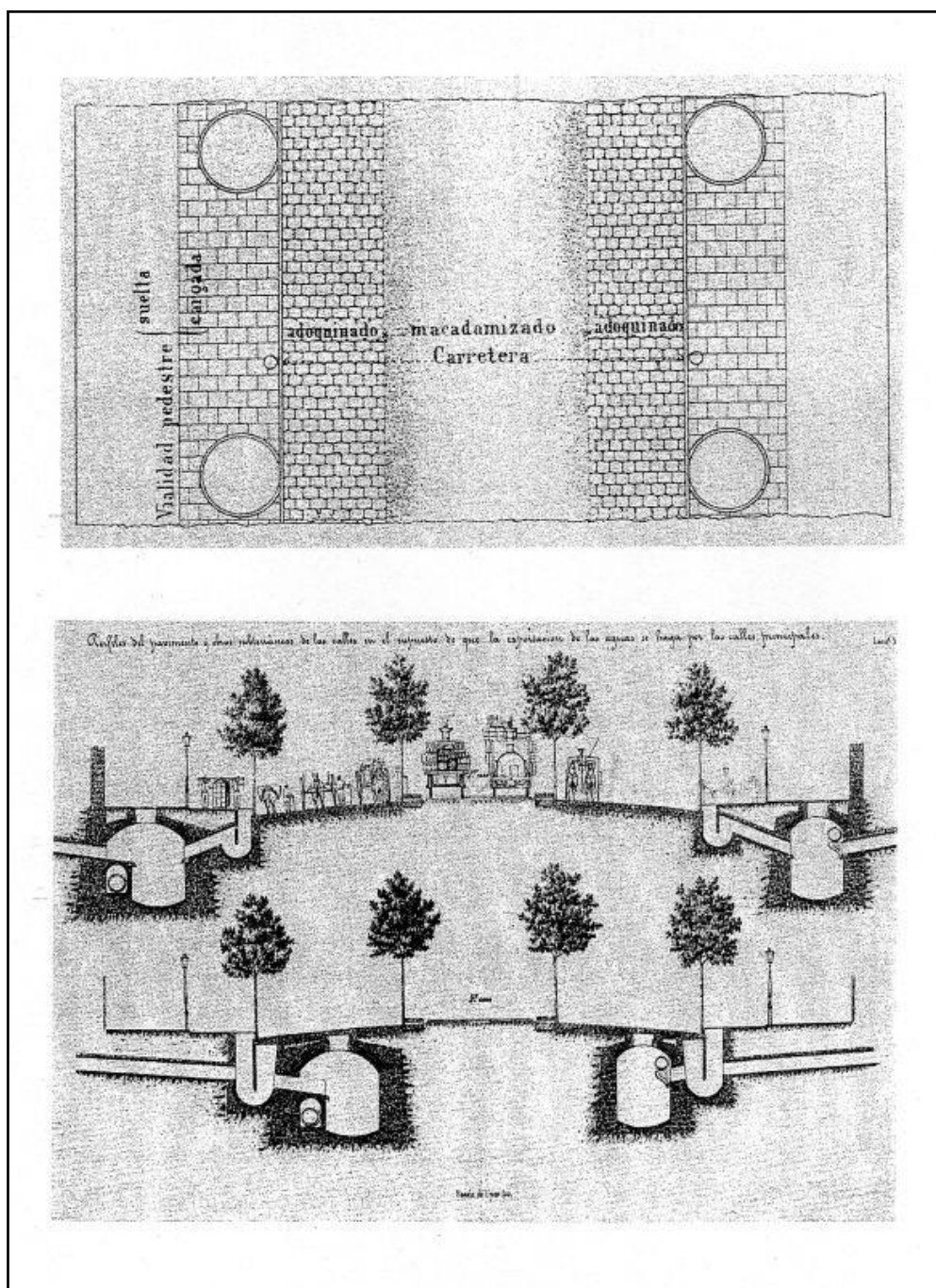
(foto J. Becat)

(foto J. Becat)

Casa de l'Eixample al Carrer de Roger de Llúria. Aquesta casa presenta els mateixos caràcters que en l'exemple precedent, però és més ostentació. És la casa d'un burgès. Al segle XIX de divisió per classes social no es feia encara gaire per barris, sinó per pisos. En la mateixa casa podien viure gent rica, gent de classe mitjana i la gent més pobre als pisos de dalt. Al primer pis hi vivia l'amo de la casa. És el pis noble, i es nota a la decoració molt carregada i al saló que s'avança a sobre de l'acera, per permetre a aquesta família de gaudir del que passa al carrer, de banda i banda, des de casa mateix. Notareu que els pisos de més amunt no tenen balconada.

Els carrers de l'Eixample

Pla i perfils de carrers de l'Eixample. el text del capítol diu: “Des de les seves ordenances, Cerdà prestà una atenció extrema a la regulació de les obres viàries, aspecte que reelaborà contínuament com ho revelen aquestes làmines del seu opuscle *Necesidades de la circulación y de los vecinos de las calles con respecto a la vía urbana y la manera de satisfacerlas*. Aquestes seccions ens mostren la detallada preocupació per l’obra urbanitzadora amb què Cerdà afrontà l’estudi de l’eixample.” (Treballs sobre Cerdà i el seu Eixample a Barcelona, 1992, p.237)

Les etapes de l'edificació de l'Eixample Cerdà i el creixement contemporani

La urbanització progressiva de l'Eixample.

Primer es van obrir els primers carrers transversals **de banda i banda del Passeig de Gràcia**. És l'inici dels barris dits la Dreta de l'Eixample (en relació amb el Passeig de Barcelona vers Gràcia) i l'Esquerra de l'Eixample. La burgesia s'hi va fer construir ràpidament cases que ostentaven el seu estatus social, palaus i palauets, tant per marxar el més aviat millor de la ciutat Vella i de les seves promiscuïtats, com per lluir i estar-se al barri de moda i prop de l'avinguda on calia fer-se veure.

És el Quadrat d'Or, dit així per la promoció turística actual car és el sector on hi ha més densitat de cases remarcables. Hi proposem el recorregut d'una visita en un altre fitxa: *"Visitem l'Eixample de Barcelona"*. També promotors hi van construir immobles amb pisos per llogar car hi havia una forta demanda.

El Palau Montaner, un edificat modernista acabat el 1893 per un industrial de la impremta, avui seu de la Delegació del Govern espanyol a Catalunya. (foto J. Becat)

A baix d'una casa d'època, a un xamfrà entre els Carrers de Mallorca i de Pau Claris, el bonic aparador modernista d'una botiga de vins i queviures. Hi passen al davant una veïna i dues elegants turistes japoneses. (foto J. Becat)

També es va traçar **l'inici dels carrers longitudinals**, que es van anar allargant cada vegada que la demanda de solars feia necessari d'urbanitzar un sector suplementari de l'Eixample. Mentrestant continuava la vida agrícola de la resta del pla i fins i tot en les parts d'illes encara no edificades.

El traçat de la Gran Via de les Corts Catalanes

(Treballs sobre Cerdà i el seu Eixample a Barcelona, 1992, p.27)

Un aspecte del caràcter voluntarista de la creació de l'Eixample: la Gran Via de les Corts Catalanes acaba de ser oberta, entre el Passeig de Gràcia i la Plaça de Tetuan, com també l'inici dels carrers perpendiculars, els arbres ja són plantats, i apareixen les primeres construccions al mig d'un paisatge rural, amb encara conreus i alguna masia.

Aquesta progressió durarà **durant tota la segona meitat del segle XIX i tota la primera meitat del segle XX**. Al museu de la Sagrada Família les fotografies dels anys vuitanta del segle XIX mostren l'aixecament de les primers torres al mig d'un paisatge rural. L'impuls de l'Exposició Universal de Barcelona del 1888 al Parc de la Ciutadella serà l'ocasió d'obrir el Passeig de Sant Joan i els carrers veïns. L'Exposició Internacional del 1929 completarà la urbanització del sector de la Plaça d'Espanya.

Iniciada pels Jocs Olímpics de Barcelona'92 i acabada amb el Fòrum de les Cultures, l'acabament de la Diagonal fins al mar permetrà de reordenar el barri, on indústries i edificis comercials s'havien instal·lat sense ordre, i de traçar **les últimes illes de l'Eixample, l'any 2004**.

Els noms del carrers són interessants i, per la quasi totalitat, van ser decidits abans mateix que se construeixi l'Eixample. El fet curiós és que els carrers oberts trenta, cinquanta o més anys després han guardat el nom decidit a l'inici. L'ajuntament de Barcelona va confiar la proposta de trobar noms de carrers a Víctor Balaguer, un dels personatges de la Renaixença literària catalana del segle XIX. La proposta es va aprovar l'ant 1863.

= De l'eix principal cap a muntanya comencen les referències a les institucions catalanes que, recordem-ho, havien estat suprimides pel decret de Nova Planta. Són la Gran Via de les Corts Catalanes, el Carrer de la Diputació (en referència a la Diputació del General o Generalitat) i el Carrer del Consell de Cent (l'assemblea municipal tradicional de Barcelona). Segueixen els territoris de l'antiga corona catalano-aragonesa, amb els Carrers d'Aragó, de València, de Mallorca, del Rosselló, de Còrsega.

= Els carrers transversals de la Dreta de l'Eixample porten el nom de personatges destacats de la història catalana: Pau Claris, Roger de Llúria, Roger de Flor, i territoris catalans o de l'expansió vers el Mediterrani: Girona, Sardenya, Sicília, Nàpols. S'intercalen el Passeig de Sant Joan i el Carrer de la Marina, que va fins a mar.

= Entre la Sagrada Família i la Diagonal són carrers que fan referència a batalles, esdeveniments espanyols o a generals castellans: Carrers de Lepant, de Padilla (un capità general de Toledo del segle XVI), de Castillejos (una batalla del general Prim al Marroc), de Cartagena, i finalment de la Independència (d'Espanya amb la guerra del francès) i del Dos de Maig (en referència a l'aixecament a Madrid contra les tropes franceses de Napoleó). Cal dir, i això aclareix tot, que aquests noms van se posats el 1929, sota la dictadura del general Primo de Ribera o sota el franquisme.

= A l'esquerra de l'Eixample són també personatges catalans: Carrer de Balmes, Carrer de la Universitat (avui rebatejat Carrer d'Enric Granados, un gran músic català), Carrers de Montaner (l'autor d'una de les quatre grans cròniques de

l'Edat Mitjana), de Rafael de Casanova (el president de la Generalitat el 1714), d'Antoni de Villarroel (que comandava el 1714 les tropes que defensaven Barcelona), dels Comtes d'Urgell, del Comte Borrell, d'Antoni Viladomat (un pintor del segle XVIII), de Calàbria (antic territori de la corona d'Aragó), de Bernat de Rocafort (cabdill dels Almogàvers), de Berenguer d'Entença (que dirigí la Companyia Catalana d'Orient després de l'assassinat de Roger de Flor).

= Més enllà la Plaça d'Espanya, l'Avinguda de la Reina Maria Cristina (la mare del rei) i a Montjuïc el Palau Nacional i el Poble Espanyol recorden el context de l'exposició del 1929 i de la primera dictadura del segle XX, que afirmaven la presència d'Espanya a Barcelona.

La Plaça de Catalunya a inicis del segle XX

(La Vanguardia: Barcelona, la ciudad que renace, 04-08-1991)

Com la Ciutadella, era previst de construir l'espai de la Plaça Catalunya dins el pla Cerdà de 1860. Però unes dificultats amb l'exèrcit espanyol, propietari de les fortificacions, i retards per motius diversos han fet que a finals del segle XIX i inicis del XX quedés un espai buit, sense afectació. Un humorista recomanava llogar un camell per travessar-la. Finalment s'hi plantaren uns quants arbres.

La Plaça de Catalunya avui dia

La improvisació històrica es tradueix avui dia per l'absència d'una unitat arquitectònica, amb d'edificis diversos i no sempre encertats i per un disseny confús de la plaça, però que li donen personalitat. La presència continuada de gent i les celebracions en fan un punt central de Barcelona. Les alzines plantades a l'inici del segle XX encara hi són i s'han fet esplèndides.

(foto J. Becat)

La densificació i la manca d'espais

(foto J. Becat)

Cases de l'inici de la construcció de l'Eixample i edificis recents al Carrer de Provença, prop de la Sagrada Família. Progressivament els edificis més antics o de un a quatre pisos són destruïts i substituït per edificis de vuit pisos amb diferents nivells de pàrquings en el subsol. És el cas aquí on, a més l'edifici de l'esquerra ha estat sobreelevat amb un àtic i un sobreàtic.

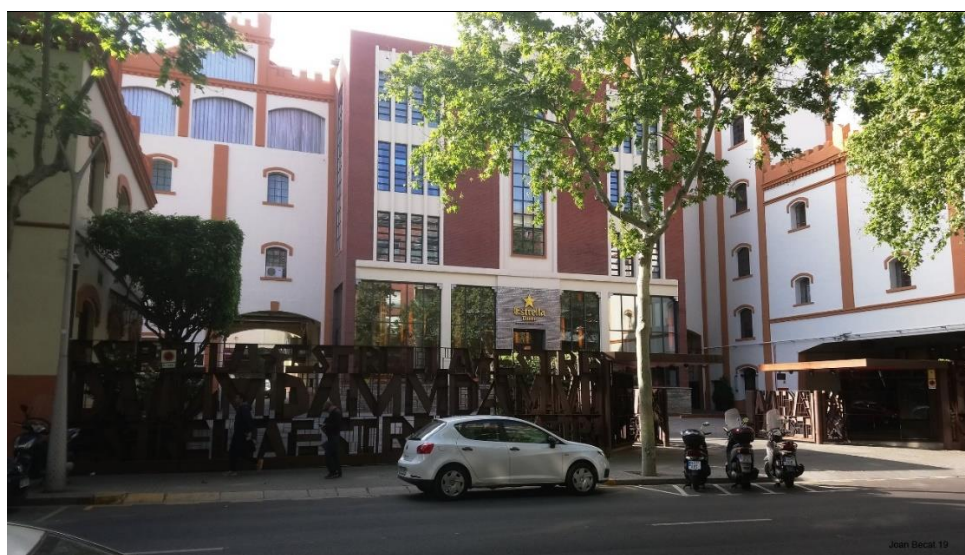
(foto J. Becat)

Tocant a la Sagrada Família, un xamfrà de l'Eixample, entre els Carrers de Mallorca i de Nàpols. És un edifici característic dels anys noranta del segle XX i dels inicis del segle XXI, on barris sencers acaben tenint edificis tots a l'alçada màxima autoritzada, amb una construcció prou cuidada i accessió a la propietat.

(foto J. Becat)

La falta d'espai porta moltes escoles i instituts de l'Eixample a organitzar-se com aquesta escola Llíria, situat entre el Carrer Aragó i el Carrer Roger de Llúria. Utilitza un xamfrà, com l'edifici precedent. Hi ha tres nivells d'aules de classe i de despatxos. El pati i terrenys d'esports és el terrat en terrassa, amb alts filats per a evitar que les pilotes caiguin al carrer. Les classes d'alumnes hi van per torn.

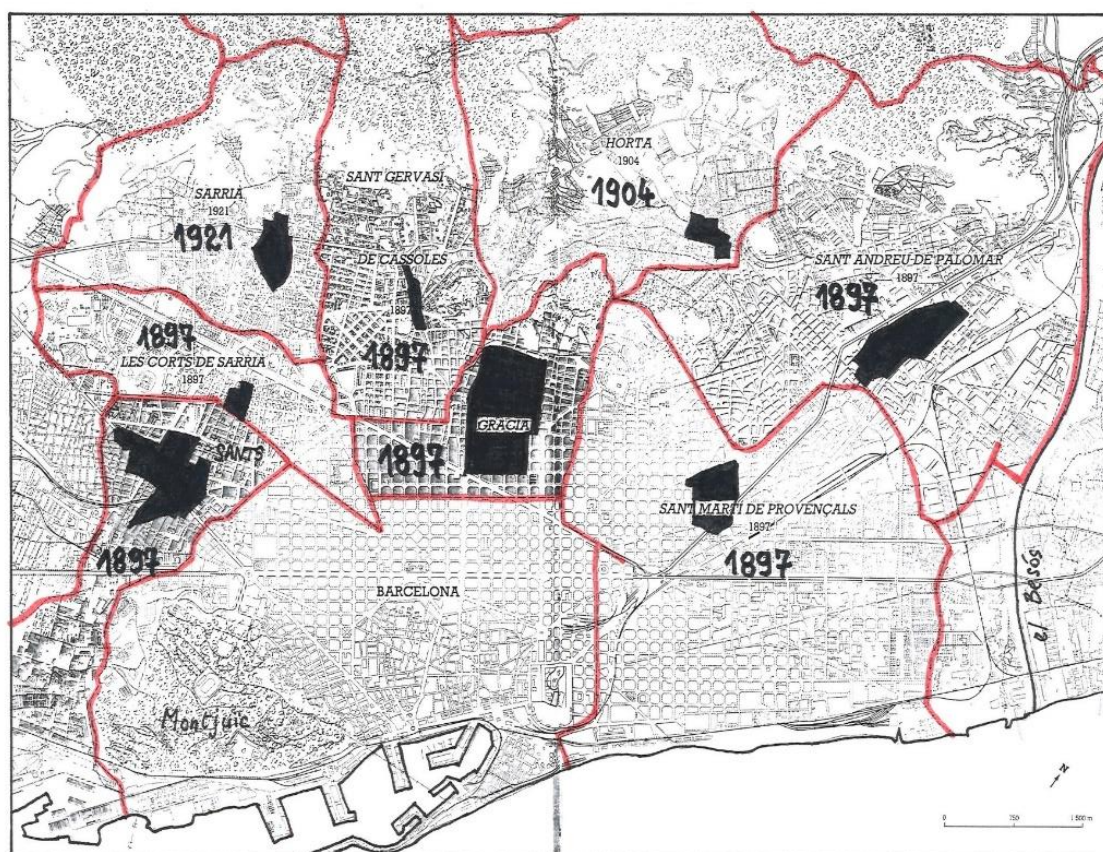

(foto J. Becat)

Barcelona és també una ciutat industrial, però avui moltes empreses van cap a la perifèria i les seves instal·lacions són reconvertides en espais socials o esportius, en escoles o en blocs de pisos per l'habitatge. És el cas de l'antiga fàbrica de cervesa Damm, al Carrer de Rosselló, que s'ha conservat i restaurat i és avui dia un centre cultural a disposició del barri, però també de prestigi, amb exposicions i actuacions musicals.

L'agregació dels antics municipis a Barcelona

L'agregació de la major part dels municipis del Pla de Barcelona, en part acceptada i en gran part forçada, va acabar de configurar la Barcelona actual i va permetre posteriorment de perllongar la urbanització, més enllà de l'Eixample, fins a tots límits possibles, fins al Collserola, el Besós i el Baix Llobregat.

 límits dels antics municipis
nucli al moment de l'absorció 1897: any de l'agregació a Barcelona

(Segons la Gran geografia comarcal de Catalunya,
volum 8: El Barcelonès i el Baix Llobregat, FEC, Barcelona, 1984, p. 56-57).